

**LOKALE, GEZONDE EN
DUURZAME VOEDING
VOOR ALLE BRUSSELAARS**

INHOUD

BoerenBruxselPaysans: lokale, gezonde en duurzame voeding voor alle Brusselaars	5
Europa, Gewest, gemeente: een samenwerking waar iedereen wel bij vaart	6
Concrete begeleiding van kandidaat-landbouwers	10
• De toegang tot grond vergemakkelijken	10
• Nieuwe landbouwers helpen zich te vestigen	11
• De reeds actieve landbouwers bijstaan	11
Verwerking van lokale producten	12
Betrokkenheid van de consument	12
Uitbouw van aangepaste infrastructuur	13
Duurzaamheid van het project op lange termijn	14
Meer info	16

BOERENBRUXSELPAYSANS: LOKALE, GEZONDE EN DUURZAME VOEDING VOOR ALLE BRUSSELAARS

BoerenBruxselPaysans wil de omschakeling naar duurzame voedingssystemen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stimuleren. Dit grootschalige proefproject in en rond Neerpede en de Vogelzangvallei (Anderlecht), zal ruimte en infrastructuur bieden voor de productie, verwerking en verdeling van lokaal geteelde groenten en fruit. Het doel: productie- en verwerkingsprojecten op poten zetten om alle Brusselaars lokale en gezonde kwaliteitsvoeding te bieden.

Dit project wordt gefinancierd door het EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) en door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze financiering zal de installatie en vestiging van dit professioneel landbouwproject in Brussel vergemakkelijken, vooral wat betreft de infrastructuur en de begeleiding van de kandidaat-landbouwers en -verwerkers. Zo kunnen zij hun activiteiten economisch en ecologisch uittesten in echte en veilige omstandigheden. Plaatselijke landbouwers die reeds actief zijn, zullen worden begeleid in de omschakeling naar een duurzame landbouw.

Alles is voorzien om die uitdaging aan te gaan: methodologische en technische ondersteuning, vorming, infrastructuur en landbouwgrond, de ontwikkeling van korte verwerkings- en afzetketens...

Alle Brusselaars worden uitgenodigd om deel te nemen aan het project en de verschillende productielocaties te bezoeken. Ze kunnen er groenten en fruit kopen die lokaal en met oog voor het milieu werden gekweekt.

Het hele project is geënt op een samenwerkingsverband van vier verenigingen en twee overheden. Leefmilieu Brussel staat in voor de coördinatie.

Neerpede - Vogelzang

Het gebied Neerpede/Vogelzang ligt tussen de stad en het platteland en is een van de laatste gebieden met een landelijke uitstraling en een open landschap in het Brussels Gewest. Daar zal deze nieuwe gewestelijke landbouwzone komen.

Op zoek naar versterking

Het proefproject Boeren-BruxselPaysans wordt gekoppeld aan een reeks actieonderzoeken en universitaire studies.

Die moeten innovatie stimuleren, om de uitbreiding en reproduceerbaarheid van het project te verzekeren.

EUROPA, GEWEST, GEMEENTE: EEN SAMENWERKING WAAR IEDEREEN WEL BIJ VAART

In een grotendeels geglobaliseerde markt zijn de huidige productie-, verwerkings-, distributie- en consumptiewijzen niet langer houdbaar. Brussel streeft dan ook naar een duurzame landbouw in de stadsrand. Het project BoerenBruxselPaysans wil een voortrekker zijn in de vernieuwing van onze voedingssystemen.

Voorstedelijke landbouw
Landbouw in de stadsrand
brengt stedelingen dicht bij
hun landelijke burens,
door een brug te slaan
tussen consument en
producent, maar ook door
een doordacht gebruik van
het landschap, de kwaliteit
van de leefomgeving, enz.

De huidige voedingketen stelt ons voor verschillende problemen:

- overproductie enerzijds en hongersnood anderzijds;
- uitputting van landbouwgronden, erosie, verarming, vervuiling van de bodem en het water;
- een enorme impact op het milieu over de hele voedingketen;
- gezondheidsrisico's als gevolg van bepaalde productiemethodes;
- verspilling en onderbenutting van overschotten;
- moeilijke economische en sociale omstandigheden voor tal van spelers binnen de keten, in het bijzonder de landbouwers.

Die vaststelling zet overheidsactoren en verenigingen aan tot actie.

Via het EFRO-programma 2014-2020 (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) moedigt Europa grote steden aan om ten gunste van de burger vernieuwende en duurzame initiatieven op touw te zetten. De Europese Unie hanteert dit fonds als financiële hefboom om projecten zoals BoerenBruxselPaysans te ondersteunen, in het bijzonder om de ongelijkheid tussen inwoners van grote metropolen weg te werken en de economie opnieuw lokaal te verankeren, zodat de burger er meer baat bij heeft.

In overeenstemming met haar gewestelijke beleidsverklaring van 2009 en naar aanleiding van het voorontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling, heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering de 'Good Food'-strategie in het leven geroepen. Die is erop gericht voor alle Brusselaars een duurzaam voedingssysteem uit te bouwen en voorziet in tal van acties op het vlak van lokale en biologische productie, het tegengaan van verspilling, korte ketens, enz.

Het Brusselse landelijke gebied rond Neerpede en de Vogelzangvallei gaat over in het aanpalende grondgebied van het Vlaams Gewest. Transregionale samenwerkingen zullen het project BoerenBruxselPaysans kunnen versterken.

De twee overheidsactoren in het project, de gemeente Anderlecht en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zijn er eigenaar van verschillende terreinen en gebouwen. De gemeente Anderlecht wil, via zijn Gemeentelijk Ontwikkelingsplan en zijn Actieplan Agenda 21, evenzeer deze terreinen behouden en ze een tweede leven geven.

De bodem is er bovendien heel vruchtbaar en er is een historische band met de landbouw- en voedingstraditie van het Brussels Gewest.

Landbouwcoöperaties

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wil een doorlopend net van open ruimtes creëren in de rand, in de vorm van landschapsparken. De landbouw krijgt daar een driedelige kernfunctie voor de stad: recreatief, sociaal en voedingsgericht. De ontwikkeling van die groene zones impliceert een samenwerking tussen de Gewesten: de omgeving van Neerpede en de Vogelzangvallei is daar een mooi voorbeeld van.

Het project kan gebruikmaken van gemeentelijke en gewestelijke gronden: een mooi voorbeeld van samenwerking en reproduceerbare innovatie, aangezien overheden heel wat grond bezitten binnen het Gewest.

BOERENBRUXSELPAYSANS IN HET KORT

- Een samenwerkingsverband tussen 6 actoren: de vzw's Le Début des Haricots, Terre-en-vue, Groen en Blauw Huis, Crédal, de gemeente Anderlecht en Leefmilieu Brussel.
- Leefmilieu Brussel staat in voor de coördinatie.
- Het EFRO-fonds financiert het project met een budget van om en bij de 6 miljoen euro. Iets meer dan de helft daarvan gaat naar de installatie of renovatie van infrastructuur, de rest is voor begeleiding, workshops of opvolging van projecten.
- Een programma dat eind 2015 van start ging en tot 2020 loopt en voor sommige investeringen zelfs tot 2023.
- Activiteiten die via Europese subsidies autonoom zullen worden, dankzij permanente lokale structuren.

DOELSTELLINGEN VAN HET PROJECT

ZELFVOORZIENINGS- LANDBOUW

Een landbouwworm waarbij de oogst grotendeels geconsumeerd wordt door de lokale bevolking. Ze is niet gericht op de voedingsindustrie of de export.

- Brussel voorzien van verse, kwaliteitsvolle en milieuvriendelijke landbouwproducten, via korte ketens en met de medewerking van de Brusselaars.
- Een geleidelijke overgang verzekeren naar ecologische landbouwmethodes voor het telen van voedingsgewassen op kleine oppervlaktes, voor lokaal gebruik.
- Een proefproject voor voorstedelijke agro-ecologie opzetten dat respect heeft voor de omgeving, en een band smeden tussen Brussel en zijn platteland.
- Innovatie op dit vlak ondersteunen en andere, gelijkaardige projecten stimuleren.

CONCRETE BEGELEIDING VAN KANDIDAAT-LANDBOUWERS

BoerenBruxselPaysans wil een rechtstreeks traject 'van bodem tot bord' opzetten, met begeleiding op maat voor beginnende tuinbouwers.

DE TOEGANG TOT GROND VERGEMAKKELIJKEN

Vastgoedspeculatie tiert welig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wat vaak tot duizelingwekkende grondprijzen leidt. Dat maakt het voor kandidaat-landbouwers enorm lastig om nog betaalbare grond te vinden waar ze aan de slag kunnen. Gelukkig is een aanzienlijk deel van het landbouwerfgoed in het Brusselse in handen van de overheid.

Projectpartner 'Terre-en-vue', een vereniging die vooral in Wallonië actief is, heeft zich als doel gesteld de toegang tot grond te bevorderen, om een duurzame landbouw te kunnen uitbouwen.

'Terre-en-vue' zal het potentieel van bebouwbare terreinen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderzoeken en de haalbaarheid van landbouwprojecten op die terreinen onder de loep nemen. Daarbij kan de vzw putten uit haar rijke ervaring in Wallonië en steunen op een netwerk van ambassadeurs (opgeleide en vrijwillige burgers).

Ze zal eigenaars en organisatoren van tuinbouwprojecten ook begeleiden, zodat ze de beste oplossingen kiezen om hun projecten te vestigen op grond met landbouwpotentieel.

De tuinbouwer, een toegewijde landbouwer

De Franse term voor tuinbouw, 'maraîchage', verwees vroeger naar de mensen die een moestuin hielden op de moerassen (de 'marais') rond Parijs. De Nederlandse term 'boerkozen' verwees naar tuinbouwers actief op moerasgrond rond Brussel. Door de toenemende verstedelijking moesten de tuinbouwers wegtrekken van de stad. Men bleef ze wel 'maraîchers' noemen. Vandaag verwijst de term naar de commerciële tuinbouw. Het is een beroep dat nauwkeurigheid, zorg en aandacht vergt, gelet op de kwetsbaarheid van sommige groenten en het effect van het weer op hun groei.

NIEUWE LANDBOUWERS HELPEN ZICH TE VESTIGEN

Kandidaat-landbouwers krijgen begeleiding op maat:

- Volledige informatie om zich te vestigen en omtrent de verschillende projectfasen.
- Begeleiding en opleidingen rond het beroep van landbouwer.
- Een 'landbouwtestzone' die ter beschikking wordt gesteld van opgeleide tuinbouwers (gemiddeld 6/jaar) die zich professioneel willen vestigen. De telers mogen die gronden een tot twee jaar gebruiken om hun productieactiviteit in levenschte omstandigheden uit te proberen zonder dat ze enorme investeringen moeten doen.
- Technische, economische en organisatorische begeleiding om een rendabel ondernemingsplan uit te werken.
- De mogelijkheid om onder de vleugels van een 'bedrijfsincubator' te opereren om, desgevallend, het recht op een werkloosheidsuitkering te behouden gedurende de proefperiode.
- Specifieke begeleiding voor kandidaten die geen proeffase wensen.
- Ondersteuning in de zoektocht naar een terrein in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat geschikt is voor de geplande activiteit.

DE REEDS ACTIEVE LANDBOUWERS BIJSTAAN

De meeste actieve landbouwers in en rond de zone beoefenen nog de traditionele landbouw. Ze zullen worden aangemoedigd om over te schakelen op duurzame productie-methodes en daarbij, indien nodig, worden begeleid.

VERWERKING VAN LOKALE PRODUCTEN

Tijdens drukke oogstperiodes is verwerken de perfecte oplossing om groente- en fruitoverschotten een tweede leven te geven (tomaten in de zomer, appels in de herfst, kool in de winter...), door er bijvoorbeeld vruchtensap, confituur, chutney, coulis, vegetarische patés, enz. van te maken.

BoerenBruxselPaysans zal producenten en andere professionals de mogelijkheid bieden om lokale producten te verwerken in optimale omstandigheden:

- in een professionele werkplaats in de Taquihoeve, met begeleiding bij de oprichting van een eigen of collectieve vennootschap en de nadruk op maatschappelijk ondernemen;
- in een grotere professionele keuken in de Ketelhoeve. Dankzij een systeem van verhuur per uur zullen mensen en projecten zonder eigen ruimtes toegang krijgen tot uitrusting die aan de normen voldoet.

BETROKKENHEID VAN DE CONSUMENT

BoerenBruxselPaysans is niet enkel gericht op het creëren van economische activiteit of louter op landbouwproductie. Het is ook de bedoeling om de inwoners van het Gewest bij het project te betrekken.

- Er zullen verschillende korte ketens worden opgezet: een winkel in de Ketelhoeve, groepsaankopen via een coöperatieve van producenten ondersteund door de consumenten, de oprichting van een boerenmarkt.
- Workshops moeten het milieubewustzijn en de kennis rond leefmilieu en lokale landbouw bij alle doelgroepen verbeteren.
- Een netwerk van professionals, verenigingen en consumentenvertegenwoordigers zal de overgang naar duurzamere landbouwmodellen ondersteunen.
- En er komt een infopunt rond landbouw en duurzame voeding.

UITBOUW VAN AANGEPASTE INFRASTRUCTUUR

Om een voorstedelijk landbouwareaal aan te leggen is infrastructuur nodig. Daarbij wordt de voorkeur gegeven aan het renoveren van vervallen of verlaten gebouwen, om de leefomgeving van omwonenden en wandelaars te verbeteren.

Vier gebouwen – twee gewestelijke en twee gemeentelijke eigendommen – in de Pedevallei en de Vogelzangvallei (Anderlecht) zullen grondig onder handen worden genomen: de Ketelhoeve, het Kattekasteel, de Taquihoeve en een oud huis. Vervolgens worden er verschillende activiteiten in ondergebracht:

- een restaurant met lokale en biologische producten;
- een infopunt;
- een hoevewinkel;
- verwerkingsateliers, die gehuurd kunnen worden, en opbergruimtes;
- kantoren en opleidingsruimtes;
- onderdak voor vrijwilligers (zoals wwoofing bijvoorbeeld, zie hiernaast).

Daarnaast wordt 2,5 hectare gemeentelijke en gewestelijke grond ter beschikking gesteld om het project op te starten.

Wwoofing: **World-Wide Opportunities on Organic Farms**

Het gaat om een wereldwijd netwerk van 'bioboerderijen': gastheren ontvangen er 'wwoofers' om hun kennis en knowhow te delen en laten ze, in ruil voor kost en inwoon, meedraaien op de boerderij om het alledaagse leven van een landbouwer te ontdekken.

DUURZAAMHEID VAN HET PROJECT OP LANGE TERMIJN

Het project BoerenBruxselPaysans biedt de mogelijkheid om te vernieuwen en nieuwe manieren te vinden om te produceren en te consumeren. Na de proeffase zal het project verder evolueren. De doelstellingen? Een landbouwerfgoed uitbouwen in Brussel, een groene 'voedselgordel' aanleggen, kennis over landbouw en voeding overdragen...

- Er zullen specifieke structuren opgericht worden om het project te doen slagen.
- Via een coöperatieve van producenten, ondersteund door de consument, kunnen bepaalde aankopen of kennis worden gegroepeerd en wordt er toegezien op een goede afzet van de landbouwproductie.
- Een vzw zal instaan voor het beheer van de gebouwen en van de activiteiten die er zullen plaatsvinden. Ze zal daarnaast een gemengd project met zowel professionals als burgers op poten zetten. Bijvoorbeeld: een professionele tuinbouwer kan zijn kennis overdragen in ruil voor een helpende hand van vrijwilligers op drukke momenten.

ZIN OM HET PROJECT BOERENBRUXSEL- PAYSANS TE ONDERSTEUNEN OF ERAAN MEE TE WERKEN?

U bent eigenaar van een terrein dat kan dienen als landbouwgrond?

U wilt de uitbouw van korte ketens ondersteunen?

U wilt zich als vrijwilliger inzetten in een van de beheerstructuren?

**Alle hulp is welkom om dit vernieuwend project tot een goed einde te brengen!
Aarzel niet om contact met ons op te nemen (alle nodige gegevens vindt u op
pagina 16).**

Anderlecht

Copyright foto's:

Bourgeois C. p. 11 · Claes Xavier p. 12
Glavie Yvan p. 2, 3, 5, 7, 13, 14, 16
Nos Pilifs p. 9 · Quinoa asbl p. 7
Ricour Herman p. 12 · Schmitt Simon p. 4
Telemans Dieter p. 1
Thinkstock p. 3, 10, 11, 12, 13, 14

Verantwoordelijke uitgever:

Frédéric Fontaine
Site van Thurn & Taxis
Havenlaan 86C/3000
1000 Brussel

Auteur: Fade in

Graphic design: www.associationdidees.be
Gedrukt met plantaardige inkt op
gerecycleerd papier.

Partners

Leefmilieu Brussel: algemene coördinatie en beheer van de Ketelhoeve, van het huis in de Ketelstraat en van het gemengde project met burgers en professionals.
cfierens@leefmilieu.brussels · www.leefmilieu.brussels

Gemeente Anderlecht: beheer van het Kattekasteel en van de Taquihoeve en terbeschikkingstelling van gronden voor de landbouwtestzone.
duurzameontwikkeling@anderlecht.brussels · www.anderlecht.be/leefmilieu/duurzame-ontwikkeling

Le Début des Haricots: technische en methodologische begeleiding van de landbouwers, beheer van de landbouwtestzone.
grainesdepaysans@haricots.org · www.grainesdepaysans.be (FR)

Terre-en-vue: zoeken naar gronden, onderzoeken van het potentieel en de haalbaarheid van nieuwe landbouwprojecten.
info@terre-en-vue.be · www.terre-en-vue.be (FR/EN)

Groen en blauw huis: technische en methodologische begeleiding van verwerkers van voedingsmiddelen en van de voedingstestzone, en bewustmakings- en netwerkacties.
groenenblauwhuis@gmail.com · www.groenenblauwhuis.be

Crédal: begeleiding bij de opmaak van ondernemingsplannen en ondersteuning van de coöperatieve.
credal@credal.be · www.credal.be (FR)

www.goodfood.brussels/nl/contributions/boeren-bruxsel-paysans

La Région et l'Europe investissent dans votre avenir ! · Het Gewest en Europa investeren in uw toekomst!